

Utbildningsinspektion i Risbroskolan, grundskola årskurs 7–9 samt grundsärskola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Risbroskolan

Skolverket sände den 22 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Risbroskolan har bestått av undervisningsråden Lars Svensson och Britt-Inger Stoltz. Besök i Risbroskolan gjordes den 16 mars och den 17 mars 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Risbroskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Risbroskolan genomfördes formella intervjuer med rektor, biträdande rektor, elever, lärare, elevvårdande personal samt föräldrar. Lektioner besöktes. Under besöket fördes också informella samtal med personal och elever.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Risbroskolan	Antal barn/elever
Grundskola	534
Grundsärskola	10

Utbildningen vid skolan omfattar grundskola och grundsärskola.

Risbroskolan består av flera skolbyggnader, varav två av husen länkas samman av en nybyggnation från början av 1980-talet. Ovanför huvudingången till den äldsta byggnaden, uppförd 1922, finns den stolta inskriptionen "Kunskap åt alla".

Risbroskolan är Fagerstas enda skola med elever i grundskolans årskurser 7 till 9. I skolan finns två särskilda undervisningsgrupper och dessutom en grupp som består av både elever från grundsärskolan och från grundskolan. Vid tidpunkten för inspektionen uppgavs eleverna som var mottagna i särskolan, tillhöra Risbroskolan. I skolan finns även en fritidsgård.

Skolan är uppdelad i tre arbetsenheter där varje arbetsenhet får sina elever från någon av skolorna Alfaskolan, Per Olsskolan eller Mariaskolan. Arbetsenheter-
nas lärare har de flesta av sina lektioner i enhetens klasser och dessa klasser har flertalet av sina lektioner förlagda i den byggnad som är knuten till arbetsenheten. Varje klass är vidare indelad i två mentorsgrupper.

Flertalet av skolans elever kommer från Fagersta, men några kommer också från Vad och Söderbärke i Smedjebackens kommun.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

I Risbroskolan får vanligen 90-95 procent av avgångseleverna betyget Godkänd eller bättre i de olika ämnena. Nedan visas en sammanställning av betygsresultat i årskurs 9 år 2004, jämförda med riksgenomsnittet.

Tabell: Andel elever per ämne som nått betyget Godkänd eller högre.

Ämne	Risbroskolan (%)	Riksgenomsnitt (%)
Bild	92,3	96,1
Engelska	92,9	94,0
Hem och konsumentkunskap	98,2	95,4
Idrott och hälsa	90,5	93,0
Matematik	91,1	93,6
Moderna språk, språkval	91,3	93,6
Musik	97,0	94,9
NO	93,5	91,2
Slöjd	96,4	96,8
SO	94,6	93,3
Svenska	96,4	96,2
Teknik	98,2	93,9

Ur tabellen framgår att betygsresultaten i Risbroskolan i detta avseende väsentligen är i paritet med riksgenomsnittet.

Tabellen ovan beskriver hur stor andel av skolans avgångselever som fått betyget Godkänd eller högre i ett ämne. I fråga om hur många av eleverna som lyckades uppnå betyget Godkänd eller högre i samtliga ämnen, visar Skolverkets statistik att 76 procent av Risbroskolans elever lyckades med detta år 2004. Detta innebär en förbättring från år 2003, men framför allt från åren 1999 och 2000 då andelen var lägre än 65 procent. Resultatet från år 2004 är lika med riksgenomsnittet och i paritet med det förväntade värde som Skolverkets beräk-

ningsmodell SALSA¹ uppskattar. Inspektörerna bedömer att betygresultaten avseende andel elever som nått målen totalt sett är goda.

I Risbroskolan bedrivs ett medvetet och relativt sett omfattande förbättringsarbete utifrån analyser av elevernas betygsresultat. Till exempel har jämförelser gjorts mellan pojkars och flickors betyg. Bland annat utifrån insikten att skolans flickor generellt sett har bättre betyg än pojkar, avser skolan att arbeta fram en jämställdhetsplan med tillhörande handlingsplaner, samt initiera ett jämställdhetsprojekt som kommer att löpa under 2005-2007 för all personal.

Vidare har elevernas betyg från hösten granskats och utgjort underlag för åtgärder. Alla elever som inte nått målen i något av ämnena svenska, matematik eller engelska har erbjudits en timme extraundervisning per ämne under våren. Skolan har under en längre tid arbetat för att förbättra resultaten i just dessa ämnen och enligt egen statistik och egna analyser har arbetet varit framgångsrikt. Enligt läroplanen har rektorn ansvaret för skolans resultat och ett särskilt ansvar för att undervisningen utformas så att eleverna får det stöd de behöver. Inspektörerna bedömer att Risbroskolan bedriver ett föredömligt arbete i fråga om att vidta åtgärder efter systematisk uppföljning och analys av de samlade betygsresultaten.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

Skadegörelse eller klotter förekommer mycket sparsamt i skolans lokaler. Kränkningar av elever är sällsynta och få mobbningsfall har inträffat under det senaste året. Elevernas språkbruk är vanligen vårdat, även om undantag förekommer, och man uppträder huvudsakligen på ett bra sätt mot varandra. Skolans egna uppföljningar visar också att eleverna känner sig trygga. Vårterminen 2005 uppger drygt nio av tio av eleverna att de är trygga och trivs på Risbroskolan, i skolans årligen återkommande elevenkät. Samma enkät visar för övrigt att många elever önskar bättre arbetsro under lektionerna. Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet till eleverna. Inspektörerna bedömer att Risbroskolan når goda resultat i detta avseende, även om skolan med fördel kan analysera vad som orsakar elevernas upplevelse av bristande arbetsro under lektionerna.

Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över det inre arbetet i skolan. I Risbroskolan finns olika forum och möten där eleverna diskuterar gemensamma frågor och förslag till förbättringar. Dock menar eleverna att förslag från dessa råd och möten sällan leder till förändringar. Få av de elever som Skolverkets inspektörer talat med kan redogöra för rådets arbete eller någon förändring i verksamheten, som tillkommit på elevernas initiativ. Inspektörerna bedömer att resultatet av elevernas

¹ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser - Salsa. Verktyget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

inflytande över det inre arbetet i Risbroskolan, med hjälp av formella råd och möten, är otillräckligt och bör förbättras.

Läroplanen framhåller att skolan skall sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier. I detta arbete bedömer inspektörerna att Risbroskolan når mycket bra resultat. I skolans elevenkät angav 93 procent av eleverna vårterminen 2005, att de fått ta mer ansvar detta år. Det finns på skolan en medveten strategi för att ge eleverna mer ansvar för sitt eget lärande och en levande diskussion kring dessa frågor. Det finns en speciell arbetsform (se beskrivningen av "stugsystemet" i avsnitt 3) som syftar till att göra eleverna mer ansvarstagande och resultaten av skolans ansträngningar i detta avseende utvärderas kontinuerligt.

Enligt läroplanen skall skolan också sträva efter att eleven successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning. I skolans elevenkät uppgav vårterminen 2005 cirka 75 procent av eleverna att de har goda möjligheter att påverka undervisningen. Enkäten visade vidare att eleverna upplever att deras möjligheter till påverkan på undervisningen ökat. Vid inspektörsteamets lektionsbesök och intervjuer framkommer vidare att eleverna relativt ofta utövar inflytande på undervisningen. Inspektörerna bedömer att eleverna ges goda möjligheter till påverkan på utbildningen i Risbroskolan.

För att eleverna, enligt läroplanens intentioner, skall kunna ta ansvar för sin egen utbildning, krävs att skolan klargör vilka mål utbildningen har. Inspektörernas observationer, samt intervjuer med elever och personal, visar att eleverna upplyses om mål för utbildningen och att dessa mål används i undervisningen. I skolans elevenkät uppger 75 procent av eleverna att de har god kännedom om målen. Denna siffra innebär en förbättring från föregående år. Dock visar inspektionen att eleverna informerar sig bättre om målen hos vissa lärare än hos andra. Inspektörerna bedömer att skolan gör målen kända bland eleverna. Dock kan skolan gärna utforma en enhetlig strategi i syfte att eleverna skall få lika god kännedom om målen för undervisningen, oberoende av vilken lärare som finns i klassen.

Sammanfattningsvis bedöms resultaten av skolans arbete avseende kunskaper, utveckling och lärande vara av god kvalitet. Avgångselevernars betygsresultat våren 2005 bedöms vara goda. Vidare bedrivs ett föredömligt arbete vad gäller att på ett övergripande sätt analysera betygsresultat och vidta åtgärder utifrån dessa analyser. Resultatet av elevernas inflytande över skolans inre arbete bör dock förbättras. Skolans resultat i fråga om att eleverna tar ansvar för sina studier bedöms vara föredömligt. Risbroskolan når goda resultat i arbetet med att ge eleverna inflytande över sin utbildning och i arbetet med att ge eleverna kunskaper om målen för utbildningen.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan och delaktighet

I Risbroskolan finns en levande diskussion om vikten av att ge eleverna inflytande över utformningen av utbildningen och att ge eleverna sådant inflytande är ett tydligt mål i kommunens skolplan och skolans lokala arbetsplan. Skollerna diskuterar förhållandevis ofta dessa frågor med sina medarbetare. Vid

lektionsbesök och intervjuer noterar inspektörerna att eleverna jämförelsevis ofta ges tillfälle att diskutera och utvärdera arbetssätt och former för redovisning av kunskaper med sina lärare. Dock noterar inspektörerna att utrymmet för sådana diskussioner varierar, främst beroende på vilken lärare som finns i klassen. Enligt läroplanen kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen. Inspektörerna bedömer att arbetet med att ge eleverna inflytande över utformningen av undervisningen på Risbroskolan generellt sett är av god kvalitet, även om det varierar i omfattning och innehåll över skolan.

Vad gäller arbetet med att ge eleverna inflytande över skolans inre arbete finns på skolan olika utvecklingsgrupper och intressegrupper där elever medverkar. Exempel på sådana grupper är en kulturförening, en skolidrottsförening och en grupp som arbetar med att utveckla skolans kontakter med det lokala näringslivet. I samtal med eleverna framkommer att ett ambitiöst arbete bedrivs i grupperna, men också att mycket av gruppernas verksamhet är oklar för övriga elever på skolan.

På skolan finns också ett elevråd. Detta elevråd utgörs av valda representanter från skolans mentorsgrupper och de samlas varje månad för att diskutera frågor som väckts i mentorsgrupperna. Elevrådet bestämmer vilka frågor som skall föras vidare till rektor. Rådets ställning på skolan är dock svag och få elever känner till dess verksamhet eller några resultat ifrån denna. I många mentorsgrupper diskuteras ej frågor inför elevrådsmöten regelmässigt och rådets överenskomna möten med rektor ställs inte sällan in därför att rektor är upptagen på annat håll. Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att varje elev har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. Detta låter sig knappast göras om ett elevråd tillåts verka med svagt stöd från lärare och framför allt från skolläda. Som tidigare sagts i avsnitt 1, bedömer inspektörerna att resultatet av elevernas inflytande över det inre arbetet i Risbroskolan, med hjälp av formella råd och möten, är otillräckligt och bör förbättras. I det fall skolan valt att ge eleverna inflytande via formella råd som till exempel elevråd, bör detta också ges goda förutsättningar för sitt arbete.

Värdegrundsarbetet

Enligt läroplanen skall skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar. I Risbroskolan arbetar man, framför allt i årskurs 7, med så kallade kill- och tjejgrupper där man samlar klassens killar och tjejer i olika grupper och diskuterar livsfrågor, bland annat utifrån skillnader mellan könen. I övrigt förekommer diskussioner kring livsfrågor och etik och moral oftast när det är aktuellt i ett speciellt arbetsområde eller när något har hänt i skolan, i klassen eller i mentorsgruppen. Vid inspektionen framkommer också att det finns en god medvetenhet bland lärarna kring dessa frågor. Skolans arbete för att eleverna skall omfatta vårt samhälles grundläggande värderingar bedöms vara gott, men kan gärna utökas i omfattning, innehåll och systematik.

Skolans arbete för att förebygga kränkande behandling och skapa trygghet och trivsel är omfattande och bedöms av inspektörerna vara mycket gott. Så kallade kamratstödjare, det vill säga elever med särskild utbildning och med uppgift att

socialt stödja andra elever och tala med vuxna om någon kamrat får illa, verkar på skolan. Eleverna träffar vidare sina mentorer tre gånger per vecka enligt schema. Skolans mentorer har bland annat till uppgift att varje månad skriftligen, i en så kallad social rapport, efterhöra hos sina elever hur de och gruppen mår i skolan. Det finns en skolvärd anställd, avsedd att förstärka det sociala skyddsnätet kring eleverna. I det fall någon elev blir kränkt vet eleverna vart man skall vända sig för att rapportera detta. Skolan har ett handlingsprogram mot mobbning och elever och föräldrar anser att de vuxna generellt sett ingriper på ett bra sätt om någon får illa.

Vad gäller skolans handlingsprogram mot mobbning menar inspektörerna att det vidare begreppet kränkande behandling hellre bör användas istället för mobbning. Vidare bör handlingsprogrammet mot mobbning kompletteras med situationen där vuxna kränker elever och skolan bör ha handlingsberedskap för sådana situationer. Nationella studier kring kränkande behandling i skolorna visar att det inte sällan förekommer inslag av kränkningar i förhållandet mellan vuxen och elev.

Sammanfattningsvis bedöms skolans arbete med samverkan och delaktighet vara av god kvalitet. Arbetet med att ge eleverna inflytande över utformningen av undervisningen är generellt sett av god kvalitet, även om det varierar i omfattning och innehåll över skolan. Av god kvalitet bedöms också skolans arbete för att eleverna skall omfatta vårt samhälles grundläggande värderingar vara. Arbetet mot kränkande behandling är av mycket god kvalitet, även om skolan bör ha handlingsberedskap för situationen där vuxna kränker elever, vilket också bör framgå av skolans handlingsprogram. Handlingsprogrammet behöver även omarbetas så att det omfattar alla former av kränkningar.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Lokala mål och innehåll

I Risbroskolan finns lokala konkretiseringar av de nationella kursplanernas uppnåendemål för årskurs 9, samt i vissa ämnen lokala betygsriterier för årskurs 8. I stort sett harmoniserar dessa lokala mål och kriterier med de nationella, men inspektörerna vill påpeka att hög närvaro och rätt utrustning anges som en förutsättning vid betygssättningen i ämnet idrott och hälsa och att något stöd för sådana bedömningar inte finns i den nationella kursplanen. Betygskriterierna i ämnet idrott och hälsa skall revideras så att de överensstämmer med de nationella kursplanerna i detta avseende.

I skolan finns en lokal arbetsplan som avser gälla år 2000-2004. Enligt skolans rektor gäller denna plan tills en ny utarbetats, vilket skall ske inom en snar framtid. Arbetsplanen består av ett antal handlingsplaner, som till exempel skolans handlingsplan mot mobbning, en handlingsplan för elevinflytande och en handlingsplan för barn i behov av särskilt stöd. Enligt grundskoleförordningen skall det finnas en arbetsplan för genomförandet av de fastställda målen för utbildningen. Inspektörerna finner att detta krav är uppfyllt i Risbroskolan.

Organisering av undervisningen och arbetssätt

En del av undervisningen i ämnena matematik, svenska, NO och SO är organiserad i något som skolan kallar för ett "stugsystem". Detta innebär att eleverna

under sammanlagt 3,5 timmar/vecka fritt kan välja vilket av dessa ämnen de vill arbeta med och vilket klassrum och vilken lärare de vill gå till. Valet begränsas till de klassrum och de lärare som är schemalagda för det aktuella arbetspasset. Ett syfte med stugsystemet är att eleverna skall tränas i att ta eget ansvar för sina studier. De skall lära sig att själva avgöra vad de vill eller behöver lära sig och också ta ansvar för att arbetet blir gjort. Det åligger mentorerna att kontrollera att eleverna deltar i alla ämnen. I en särskild så kallad loggbok antecknar respektive stugas lärare att eleven varit närvarande. Loggboken skall uppvisas för mentorn och för elevens föräldrar. Under inspektörsteamets besök framkom att många elever tog ett stort ansvar för sina studier och därigenom utvecklades väl i systemet. Ett mindre antal förmådde dock inte ta lika stort ansvar och följaktligen fick de endast lite skolarbete utträttat under stugtid. Denna observation stämmer för övrigt väl med de iakttagelser skollledning och lärare på skolan säger sig ha gjort. Inspektörerna påpekar i detta sammanhang att det är angeläget att skolan fortsätter sitt arbete med att följa upp elevernas insatser och att utveckla stödformer, så att alla elever kan fungera i ett system som kräver stort eget ansvarstagande.

I Risbroskolan organiseras undervisningen så att arbetet i ämnena svenska, NO och SO kan ske ämnesövergripande och i temaform där det är möjligt. Som exempel kan nämnas att eleverna arbetat med temat "vatten" där de gjort naturvetenskapliga experiment med vatten, läst om världens problem med vattenförsörjning och skrivit om vad de lärt sig. Samarbetet mellan lärarna i svenska, NO och SO är av olika omfattning i olika arbetsenheter. I någon arbetsenhet planerar lärarna allt arbete tillsammans i syfte att eleverna skall serveras en helhet i undervisningen och att de ej skall behöva göra om samma saker i olika ämnen. I en annan arbetsenhet kan samarbetet vara betydligt mindre.

Enskilt arbete, grupparbete, undersökande arbetssätt och även så kallad katederundervisning förekommer bland flera arbetssätt på Risbroskolan. Enligt skolans kvalitetsredovisning är två tredjedelar av eleverna nöjda med de arbetsätt som används under lektionstid.

Enligt läroplanen är det rektors ansvar att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen. Läraren svarar för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Inspektörerna bedömer att organiseringen av undervisningen samt arbetssätt och arbetsformer är av god kvalitet på Risbroskolan liksom.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

I Risbroskolan finns minst två special/resurspedagoger knutna till varje arbetsenhet. Därutöver finns två särskilda undervisningsgrupper och så kallade oaser, klassrum, där ett litet antal elever temporärt schemaläggs vissa tider i veckan i syfte att dessa skall få mer stöd i sitt skolarbete och kunna studera under lugnare former. Huvuddelen av skolans stödåtgärder riktas mot ämnena matematik, svenska och engelska, men stöd kan ges även i andra ämnen, till exempel i oaserna. Alla som intervjuats under inspektörernas besök i Risbroskolan anser att elever som behöver, får särskilt stöd.

För att tidigt upptäcka elever som behöver stöd har skolan arbetat för att förbättra överlämnanderutinerna och informationsutbytet från de överlämnande skolorna rörande de elever som har haft behov av särskilt stöd. Detta har medfört att specialpedagogerna snabbare och effektivare kunnat komma igång med att stötta dessa elever i början av årskurs 7. Skolverkets diagnoser för årskurs 7 i svenska, engelska och matematik används också, men resultaten av dessa samlas inte in på en övergripande nivå, utan de används av undervisande lärare och specialpedagog för att dessa bättre skall kunna utvärdera elevens kunskaper mot de nationella målen och besluta om eventuella stödåtgärder inom arbetsenhetsens ram. Skolledningen använder vidare betygen för att försäkra sig om att elever ges särskilt stöd. Rektor och biträdande rektor kontrollerar att det för elever som inte fått minst betyget Godkänt, utarbetats ett åtgärdsprogram.

Enligt skollagen skall särskilt stöd ges till elever som har svårigheter i skolarbetet och enligt läroplanen skall alla som arbetar i skolan uppmärksamma och hjälpa elever som är i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att Risbroskolan ger särskilt stöd till elever på ett bra sätt. Det finns i skolan goda resurser och en flexibel organisation för att ge stöd till elever. Dock kan skolan gärna på en övergripande nivå samla in och analysera resultat exempelvis från de diagnostiska materialen i årskurs 7, för att på så sätt förvissa sig om att alla elever som behöver stöd får det.

Enligt grundskoleförordningen skall en elev ges studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Sådan studiehandledning ges inte på Risbroskolan, den är inte känd av skolledningen och den har enligt rektor aldrig efterfrågats. Inspektörernas bedömning är att skolan måste utveckla rutiner för att förvissa sig om att elever som behöver studiehandledning på sitt modersmål också får det.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

I Risbroskolan förekommer många skriftliga prov. Dock bedöms elevernas kunskaper också på andra sätt, exempelvis genom muntliga och skriftliga redovisningar av arbetsområden.

Eleverna, och även i viss mån lärarna, upplever att betygskraven skiljer mellan lärare och mellan arbetsenheter. På skolan har det sedan flera år tillbaka pågått ett arbete för att konkretisera de nationella målen och ta fram lokala betygskriterier. Trots ett ambitiöst arbete med att utarbeta gemensamma underlag för betygssättning, finner inspektörerna att det är ett fortsatt förbättringsområde för skolan att utveckla likvärdiga bedömningar mellan olika lärare och olika arbetsenheter.

Vägledning och utvecklingssamtal

Utvecklingssamtal hålls en gång per termin på Risbroskolan. Utvecklingssamtalet föregås av ett särskilt underlag som skickas till hemmet i syfte att elev och förälder skall kunna förbereda sig inför samtalet kring de olika kursplaneämnena. Mentorn håller i utvecklingssamtalen med hjälp av dels ett eget underlag, dels underlag som kommer från lärare i de övriga ämnena. Samtalet behandlar även elevens sociala situation i skolan. Elever, lärare och föräldrar menar samfällt att samtalen fungerar mycket bra. Inspektörerna bedömer samtalen som föredömliga och noterar särskilt att samtalen tycks föras på ett sätt som passar

väl till målstyrd undervisning. Elever och föräldrar får alltså inte bara reda på ”att det går bra i matte”, utan också vad eleven lärt sig, vad som återstår att lära och vad som behöver förbättras.

Sammanfattningsvis bedöms skolans pedagogiska verksamhet och undervisning som av god kvalitet. De lokalt utarbetade betygskriterierna i ämnet idrott och hälsa skall dock förändras så att de överensstämmer med nationella kriterier. Organiseringen av undervisningen är av god kvalitet, liksom arbetssätt och arbetsformer. Av god kvalitet är också skolans arbete med att ge elever som behöver, särskilt stöd. Däremot måste skolan se till att elever som behöver studiehandledning på sitt modersmål också får det. Skolan bör fortsätta arbetet med att utveckla likvärdiga bedömningar mellan olika lärare och olika arbetsenheter. Skolans utvecklingssamtal bedöms vara föredömliga.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Vid skolan finns en undervisningsgrupp, den så kallade 7-10:an, som innehåller elever från grundsärskolan och elever från grundskolan. I det fall det hålls elevvårdskonferenser kring gruppens särskoleelever leder Olsboskolans rektor dessa konferenser och fattar beslut kring eleverna. Risboskolans rektor medverkar ej vid dessa tillfällen. Enligt förvaltningschefen i Fagersta kommun, som tillfrågats efter inspektörernas besök i Risboskolan och Olsboskolan, åligger rektorsansvaret för särskoleeleverna i denna grupp Olsboskolans rektor. Rektorerna för Olsboskolan och Risboskolan samt eleverna i 7-10:an, uppger dock samfällt att Risboskolans rektor också är rektor för hela denna grupp. Enligt skollagen skall det för ledningen av utbildningen i skolorna finnas rektorer. Det bör göras klart och entydigt vem som bär rektorsansvaret för särskoleeleverna i Risboskolan.

För Risboskolan finns en rektor som vid sin sida har en biträdande rektor och därutöver hjälp av en administratör. Det finns ingen uttalad ledningsgrupp på skolan utan rektor träffar personalen och representanter för denna vid olika konferenser och möten.

Rektor är insatt i verksamheten. Han är väl känd av elever och föräldrar. Skollagen ställer krav på att rektor skall vara förtrogen med verksamheten. Inspektörerna bedömer att Risboskolans rektor är förtrogen med arbetet i skolan.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Det pedagogiska ledarskapet på Risboskolan bedrivs i hög utsträckning genom att skolledningen träffar personal i olika konstellationer och diskuterar skolutveckling, mål och åtgärder med dem. Skolledningen följer också upp att överenskomna åtgärder verkligen utförs. Som tidigare nämnts kontrolleras att det för elever som inte får betyg i ett ämne också upprättas ett åtgärdsprogram. År 2002 utförde central förvaltning på uppdrag av rektor på Risboskolan en utvärdering av skolans pedagogiska ledarskap. Slutsatsen av denna utvärdering blev att ledarskapet ansågs fungera bra. Detta stämmer också med inspektörsteamets bedömning.

Enligt en särskild förordning skall skolorna upprätta en kvalitetsredovisning varje år. Denna skall innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. För Risbroskolan finns en kvalitetsredovisning för läsåret 2003-2004. Denna redovisning är en uppföljning av många av de mål och åtgärder som föreskrivits i såväl i skolans arbetsplan som i kommunens skolplan och som sammanfaller med de nationella målen. Redovisningen är mycket tydlig och konkret vad gäller mål, måluppfyllelse, uppföljning och åtgärder. Den innehåller många goda analyser och skolan arbetar systematiskt med uppföljningar i form av enkäter och uppföljningar av betygsresultat. De åtgärder som föreslås i kvalitetsredovisningen är kända och omfattas av skolans personal. Inspektörerna bedömer att Risbroskolans kvalitetsredovisning och kvalitetsarbete är av hög kvalitet.

Elevers rättsäkerhet

I Risbroskolans hanteras elevärenden enligt en modell som bygger på tre steg. Mentor har huvudansvaret och skall agera i första läget. Vid ett flertal tillfällen varje vecka träffar mentor sin elevgrupp på cirka femton elever och har därmed stor möjlighet att uppmärksamma elever som i något avseende har svårigheter i skolan. Finner mentorn att insatta åtgärder inte ger resultat skjuts ärendet upp till arbetsenheten som har att ta ställning till fortsatt åtgärdsgång. I det fall frågor om särskilt stöd till elever inte kan hanteras inom arbetsenheten förs de vidare till skolledningen via ett möte mellan arbetsenhetens ansvariga specialpedagog, skolledning och övrig elevvårdande personal. Därefter inbjuds föräldrar till en elevvårdskonferens, som har det slutgiltiga ansvaret för att adekvata åtgärder beslutas och sätts in. Rektor leder elevvårdskonferensen och biträdande rektor tar emot anmälningsärenden och tar emot information.

För elever som får sin undervisning i en av skolans särskilda undervisningsgrupper, skall det enligt Fagersta kommuns delegationsordning finnas ett beslut fattat av rektor. Vid inspektionen av Risbroskolan delgavs inspektörerna ett protokoll från en elevvårdskonferens där det bestämts att en elev skulle börja i en av skolans särskilda undervisningsgrupper. Protokollet ansågs vara ett beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Inspektörsteamet kunde konstatera att beslutet var fattat av biträdande rektor, vilket inte är i enlighet med Fagersta kommuns delegationsordning. Vidare saknades information om hur beslutet kan överklagas.

Sammantaget under rubriken elevers rättsäkerhet, bedömer inspektörerna att det finns brister i rutinerna avseende elevvårdskonferenser och beslutsfattande kring barn i behov av särskilt stöd. Beslut kring placering i särskild undervisningsgrupp fattas dock i enlighet med författningarnas krav.

Sammanfattningsvis bedöms Risbroskolans styrning, ledning och kvalitetsarbete vara av god kvalitet. Det bör göras tydligt vem som är rektor för särskoleeleverna i Risbroskolan. Skolans rektor är förtrogen med arbetet i skolan och det pedagogiska ledarskapet fungerar bra. Vidare bedömer inspektörerna att Risbroskolans kvalitetsredovisning och kvalitetsarbete är föredömligt. Det finns fungerande rutiner för elevvårdskonferenser och beslutsfattande kring barn i behov av särskilt stöd. Skolans beslut kring placering i särskild undervisningsgrupp skall dock fattas i enlighet med författningarnas krav.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Vad gäller språkval på Risbroskolan kan eleverna huvudsakligen välja mellan tyska, franska och spanska. Om eleven ej önskar börja med ett nytt språk, skall han/hon kryssa i en särskild ruta på valblanketten, varvid extra stöd i engelska och/eller svenska eventuellt kan erbjudas av en specialpedagog. Enligt grundskoleförordningen skall även andra val kunna erbjudas om eleven och elevens vårdnadshavare önskar det, till exempel engelska och svenska. Dessa val skall stå öppna för alla elever och inte bara de som önskar stöd i dessa ämnen. Således bör Risbroskolan ändra sitt utbud av språkval.

Inga elever på Risbroskolan undervisas i modersmål i Risbroskolan trots att det finns elever som är berättigade till sådan undervisning. Detta strider mot författningarna och måste åtgärdas.

I grundskoleförordningen regleras vilka ämnen och vilken undervisning som skall erbjudas eleverna, däribland elevens val. Elevens val erbjuds idag inom ramen för skolans ”stugsystem”, där eleverna ges möjligheter att själva välja vad de vill arbeta med utifrån den egna planeringen. Inspektörerna konstaterar dock vid sitt besök i skolan att begreppet ”elevens val” är okänt för eleverna. Skolan bör förtydliga för eleverna att de genom elevens val ges möjlighet att bredda och fördjupa sig inom kursplanernas ämnen.

Enligt skollagen skall utbildningen i grundskolan vara avgiftsfri. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. I Risbroskolan får eleverna betala en mindre summa för att få den loggbok, som de allra flesta elever har. Enligt rektor finns ett gratis alternativ till loggbok, som dock är av enklare modell. Inspektörerna påpekar att loggboken inte är att betrakta som ett enstaka inslag i verksamheten, då alla elever förutsätts ha en sådan bok och en ny bok dessutom skall inköpas för varje nytt läsår. Inspektörerna bedömer med anledning av detta att skolan bör kontrollera och sörja för att undervisningen är avgiftsfri.

Enligt läroplanen ansvarar rektor för att föräldrarna får information om skolans sätt att arbeta och om olika valalternativ. Information till hemmen om arbetet i skolan och klassen ges bland annat via elevernas loggbok. I loggboken får föräldrar aktuell information om kommande prov. I övrigt har elevernas mentor ansvar för att informera föräldrarna om skolans verksamhet. Vidare har skolan en egen hemsida. Föräldrarna uppger att de i stort är nöjda med den information de får om skolans verksamhet, men de menar också att ett stort ansvar har lagts på eleverna när det gäller att föra loggboken mellan skola och hem. Inspektörerna bedömer att Risbroskolan i allmänhet ger god information till hemmen.

Sammanfattningsvis bedöms att det i Risbroskolan finns vissa brister avseende tillgång till utbildning. Utbudet av språkval bör förbättras och modersmålsundervisning skall erbjudas i enlighet med förordningarnas krav. Skolan bör vidare kontrollera och sörja för att elevernas utbildning är avgiftsfri. Risbroskolan ger i allmänhet god information till hemmen.

6. Resurser

Personalens kompetens och kompetensutveckling

Enligt Risbroskolans kvalitetsredovisning för läsåret 2003/2004 har Risbroskolan 48 lärare anställda. Av dessa har 38 lärarutbildning. I Risbroskolan har således 79 procent av lärarna lärarutbildning, vilket kan jämföras med att 75 procent av grundskolelärarna i Fagersta kommun hade pedagogisk utbildning år 2003, enligt statistik från Skolverket.

De tjänster som saknat behörig personal har varit utannonserade men inte kunnat tillsättas med utbildade lärare. Skolan har även givit ekonomiskt stöd till visstidsanställda vikarier för lärarutbildning och pedagogiska högskolekurser, samt samarbetat med Högskolan Dalarna för att säkra rekryteringen av pedagogisk kompetens. Enligt skollagen skall skolorna för undervisningen använda lärare, som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva.

I Risbroskolan finns inslag i verksamheten där barn i behov av särskilt stöd regelmässigt undervisas av lärare som saknar lärarexamen. Inspektörerna vill i detta sammanhang särskilt betona vikten av att elever i behov av särskilt stöd ges tillgång till pedagoger med god formell kompetens.

Inspektörerna bedömer att Risbroskolan erbjuder god tillgång till utbildade lärare i jämförelse med kommunen i helhet. Skolans strävan efter att via nyrekrytering och utbildningsstöd öka andelen utbildade lärare, medverkar positivt i bedömningen. Dock kan skolan med fördel se över sin verksamhet så att elever i behov av särskilt stöd ges tillgång till pedagoger med god formell kompetens.

Kompetensutveckling erbjuds personalen på Risbroskolan, både i form av sådan utbildning som avser hela skolans gemensamma framtidskridande och sådan utbildning som avser den enskilde pedagogens utveckling inom sitt yrke.

Läromedel, pedagogiska materiel, utrustning och lokaler

Vid Risbroskolan anser de flesta som inspektörsteamet talat med, att det finns tillgång till ändamålsenliga läromedel i tillfredsställande omfattning. Vidare observerade inspektörerna att det fanns lokaler lämpade för att bedriva undervisning enligt den organisation som fanns på skolan. Dock finns på skolan få fungerande datorer i förhållande till antalet elever och eleverna upplever sig ibland hindrade i skolarbetet därför att det inte finns tillgång till datorer. Grundskolan skall ha ändamålsenliga lokaler och utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning, enligt skollagen. Inspektörerna bedömer att det finns god tillgång till ändamålsenliga lokaler och pedagogiskt material, men att elever bör ges bättre tillgång till datorer i Risbroskolan.

Sammanfattningsvis bedöms skolan erbjuda god tillgång till utbildade lärare i jämförelse med kommunen som helhet. Kompetensutveckling, lokaler och pedagogiskt material bedöms vara av god kvalitet, men eleverna i Risbroskolan bör ges bättre tillgång till datorer.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av god kvalitet. Skolans medvetna och omfattande kvalitetsarbete bedömdes dock vara av mycket god kvalitet. Detta arbete har lett till att avgångselevernans betygsresultat markant förbättrats mellan år 2000 och 2004. Skolan arbetar systematiskt och på bred front med uppföljningar, analyser och åtgärder.

I övrigt kan framhållas att inspektörerna bedömde att skolans utvecklingssamtal och det uppsökande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling var av mycket god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

- Elevernans inflytande över det inre arbetet i skolan bör förbättras.
- Skolan bör ha handlingsberedskap för situationer där vuxna kränker elever och handlingsprogrammet mot mobbning behöver revideras.
- Skolans betygssättning i ämnet idrott och hälsa skall utgå från nationella betygsriterier.
- Skolan bör fortsätta arbetet med att utveckla likvärdiga bedömningar mellan olika lärare och arbetsenheter.
- Rutiner bör arbetas fram för att identifiera elever som har behov av studiehandledning på modersmålet.
- Det bör göras tydligt vem som är rektor för särskoleeleverna i Risbroskolan.
- Elever bör ges bättre tillgång till datorer i undervisningen.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Beslut om elevers placering i särskild undervisningsgrupp har inte fattats i enlighet med bestämmelserna (5 kap. 5 §, 8 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Modersmålsundervisning erbjuds inte elever som är berättigade till detta (2 kap. 9 § grundskoleförordningen).
- Svenska och engelska erbjuds inte som språkval (2 kap. 18 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-12-07	Stockholm

Lars Svensson
Britt-Inger Stoltz